

Nr 40.

Av herr **Åkerman m. fl.**, om ökat anslag till svenska skyddsförbundet.

Att det torde vara statens ofrånkomliga plikt att i görligaste mån mildra straffets icke avsedda, men för den straffade och honom närstående ofta katastrofala följder lär icke kunna bestridas. Staten har också beaktat denna plikt, främst genom att anslå medel till den enskilda skyddsverksamheten. Det har nämligen visat sig att om staten icke ställde betydande belopp till de enskilda skyddsorganisationernas förfogande för bidrag ej blott åt frigivna fångar utan även åt andra skyddsverksamheters klienter, skulle skyddsorganisationerna vara hänvisade att själva anskaffa de behövliga understödsmedlen. Anskaffandet av de för verksamheten erforderliga medlen genom frivilliga gåvor och dylikt har dock, särskilt under senare tid i endast ringa utsträckning kunnat äga rum.

Det anslag, som från staten utgår till verksamheten för hjälp och skydd åt frigivna fångar och med dem jämställda behövande, är upptaget under rikstatsens andra huvudtitel samt uppdelat på två poster. Under rubriken »Understöd åt verksamhet till frigivna fångars skydd» har under en följd av år upptagits ett anslag för nu ifrågavarande ändamål, vilket anslag ställts till fångvårdsstyrelsens disposition och från och med budgetåret 1926/1927 utgått med 23,000 kronor. De sålunda beviljade medlen hava enligt Kungl. Maj:ts förordnande tillförts fångvårdens s. k. besparingskassa för att förvaltas och användas i enlighet med det för kassan fastställda reglementet. Enligt 1935 års statsverksproposition skall ifrågavarande anslag för budgetåret 1935/1936 höjas med 10,000 kronor eller från 23,000 kronor till 33,000 kronor. Något ökat understöd från statens sida åt verksamheten till frigivna fångars skydd innebär emellertid ej ifrågavarande anslagshöjning. Av propositionen framgår nämligen, att inkomsten av försäljningen av fångselernas matavfall, som hittills tillgodoförts fångvårdens besparingskassa, från och med nästa budgetår skall uppföras under särskild inkomstitel. För att den verksamhet till frigivna fångars skydd, som understöddes med bidrag av besparingskassan och detta anslag, icke skall bliva lidande av denna omflyttning har nu ifrågavarande anslag måst höjas med belopp motsvarande den överflyttade inkomsten. Då denna för nästkommande budgetår beräknats till omkring 10,000 kronor, har alltså anslaget ansetts böra höjas med nämnda belopp eller från 23,000 kronor till 33,000 kronor. Under rubriken »Bidrag till Svenska Skyddsförbundet» upptages ett för detta förbunds verksamhet bland frigivna fångar, lösdrivare, alkoholister m. fl. liknande hjälpbehövande avsett anslag, som under de senaste budgetåren utgått med 80,000 kronor. Även i årets statsverksproposition har nyssnämnda anslagspost upptagits med enahanda belopp.

Ifrågavarande anslag är emellertid otillräckligt för att Svenska skyddsförbundet skall på ett tillfredsställande sätt kunna bispringa de till förbundet anslutna föreningarna i deras betydelsefulla verksamhet att lindra och neutralisera de ofta svåra, med straffet icke avsedda biverkningar, som drabba såväl brottslingen som dennes närmaste. I skrivelse till Konungen den 6 september 1934 med begäran om anslag av statsmedel för budgetåret 1935/1936 till den verksamhet, som bedrivs av Svenska skyddsförbundet och till detsamma anslutna organisationer, har förbundets styrelse anfört bland annat följande:

»Den viktigaste grenen av den verksamhet, som de till förbundet anslutna föreningarna hava att utföra, är givetvis att söka förhjälpa den frigivne eller utskrivne till erhållande av lämpligt arbete. Att denna verksamhetsgren i hög grad försvårats i samma mån som den allmänna arbetslösheten tilltagit ligger i öppen dag. Mången gång dröjer det sålunda ganska lång tid innan något ordnat arbete kan beredas klienten. Under väntetiden måste han hållas **uppe genom tillfälligt understöd** och i möjligaste mån personlig tillsyn för att ej frestas att begå nya brott. När så arbete erhållits, blir det oftast fråga om hjälp till arbetskläder, verktyg, resa till arbetsplatsen samt uppehälle intill dagen för första avlöningen. Vid ny arbetslöshet återkommer klienten i regel till föreningen, varvid nya hjälpåtgärder måste igångsättas. Detta medför att understöden till den frigivne ofta måste lämnas gång efter annan och bliva allt som allt ganska stora. Vidare torde här böra framhållas, hurusom mången frigiven ej alls kan erhålla någon arbetsanställning, men samtidigt befinnes vara så frisk och arbetsför, att han ej lämpligen kan omhändertagas av fattigvården. En sådan (frigiven) blir ofta hänvisad att söka sin utkomst genom att på egen hand utöva det yrke, som han lärt sig i fängelset. Kostnad för verktyg, lokalhyra m. m. kommer då att drabba föreningen. — Från flera av de anslutna föreningarna har med styrka framhållits, hurusom detta allt mera svåra och komplicerade arbete med platsanskaffning gör det nödvändigt, att föreningen till sitt förfogande har en för uppgiften kompetent och lämplig person, som helt kan ägna sig åt mottagning av de frigivna och verksamheten för beredandet av sysselsättning för dessa.

I den utredning, som år 1932 slutförts av särskilda sakkunniga angående det frivilliga skydds- och hjälparbetet till stöd för frigivna fångar, anföres beträffande föreningarnas arbetsförmedling bl. a. följande (sid. 9): 'Tyvärr synes skyddsföreningarnas ekonomi i gemen ej tillåta bekostande av särskild arbetskraft för detta tidsödande men betydelsefulla värv.' — I fråga om skyddsföreningarnas speciella arbetsförmedling framlägga de sakkunniga ej något direkt förslag, men förorda, att 'de föreningar, som äga förutsättningar att nå goda resultat med en dylik förmedling, tilldelas särskilda anslag för avlöning av behövlig tjänsteman m. fl. kostnader'.

En annan synnerligen viktig betingelse för ett effektivt hjälparbete har jämväl mycket starkt understrukits av föreningarna, nämligen förefintligheten av upptagningshem (med lämplig verkstadsdrift), där klienter kunde dels intagas och erhålla tillfälligt arbete i avvaktan på lämplig arbetsanställning, dels prövas i fråga om arbetsvillighet. Flertalet föreningar, som hava frågan om

upprättandet av upptagningshem på sitt program, hava emellertid av brist på medel måst tills vidare skjuta denna synnerligen viktiga fråga åt sidan.

Det är särskilt det starkt ökade behovet av understöd åt de frigivna samt angelägenheten att få till stånd upptagningshem av ovannämnda slag, som föranlett ett flertal av de anslutna föreningarna att gång efter annan hos förbundsstyrelsen anhålla om förhöjda bidrag. Styrelsen har emellertid i samtliga fall måst meddela, att, huru välmotiverade kraven på ökade bidrag än varit, styrelsen först efter det statsanslaget höjts kan börja tillgodose dem.

Att statsmakterna erkänna det berättigade i kravet på ökat statsbidrag framgår av såväl departementschefens anförande i statsverkspropositionen som av i ärendet väckta motioner.

I proposition till 1934 års riksdag anför sålunda departementschefen angående bidrag till Svenska skyddsförbundet bl. a. följande: 'Den utredning, som av särskilda sakkunniga verkställts angående det frivilliga skydds- och hjälparbetet till stöd för frigivna fångar, har varit föremål för yttranden från myndigheter och sammanslutningar, vilka i vissa delar uttalat olika uppfattningar om de sakkunnigas förslag till åtgärder för åstadkommande av större effektivitet i skyddsarbetet, men delat de sakkunnigas mening, att statsanslaget borde höjas för bättre tillgodoseende av skyddsföreningarnas möjlighet att lämna understöd och för utvidgning av redan befintliga hem för frigivna. — — Ehuru visserligen starka skäl tala för en höjning av ifrågavarande anslag, anser jag mig dock med hänsyn till det statsfinansiella läget icke böra för nästkommande budgetår föreslå någon höjning av anslaget.'

Genom motion, framförd i första kammaren av hrr A. Åkerman, Erik Anderson, J. A. Larsson och Edw. Larson och i andra kammaren av hrr Sven Olsson, Ernst Äqvist, Verner Hedlund, Josef Hagman, C. J. Ekman och A. W. Lundén, hemställdes vid 1934 års riksdag, att riksdagen måtte till bidrag till Svenska skyddsförbundet för budgetåret 1934/1935 anvisa ett från i statsverkspropositionen upptagna 80,000 kronor till 100,000 kronor förhöjt extra anslag. — I motionen anføres bl. a. följande (se sid. 10):

'Det statsanslag, som för närvarande förmedlas genom Svenska skyddsförbundet, måste med hänsyn till de viktiga samhällsliga funktioner, som med hjälp därav skola utövas, anses såsom synnerligen blygsamt. Även om i depressionstider, sådana som de nu rådande, nästan oöverbanneliga svårigheter möta att lindra arbetslösheten redan bland de stora skaror, som icke visat några asociala tendenser, får dock icke förgätas, att verkställande av frihetsstraff eller tvångsarbete, ävensom ådömande av villkorlig straffdom, oskiljaktigt måste förbindas med hjälpverksamhet, oavsett om tiderna äro goda eller dåliga. Någon minskning i statens bidrag till den enskilda hjälpverksamheten bör därför icke ifrågakomma och har ju icke heller föreslagits. Där- emot föreligga vägande skäl att just i kristider höja anslaget för ifrågavarande ändamål. Till en början är risken för återfall i brott, särskilt i tjuvnadsbrott, betydligt ökad. Vidare kunna många frigivna personer, särskilt i de större städerna, på grund av sitt föregående icke erhålla del av den reguljära arbetslöshetshjälpen (kontantunderstöd, reservarbete) utan hänvisas till någon kom-

munens arbetsinrättning, dit de vanligen icke gå eller varifrån de hava betydligt minskade utsikter att inpassas i det normala samhällslivet. I sådana fall bliva hjälpföreningarnas understöd och omsorger till ett helt annat gagn, icke minst när den hjälpbehövande omhändertages på ett s. k. övergångshem. Dylika hem äro av ett flertal föreningar upprättade för att förmedla övergången från straff- eller tvångsarbetsanstalten till det fria förvärvslivet, och klienten beredes där uppehälle, arbetstillfälle och även yrkesutbildning i avbidan på anställning i fria marknaden. Icke minst för möjliggörande av villkorlig frigivning och utskrivning på prov hava dessa hem den allra största betydelse. Överhuvud taget kan man säga, att de understöd, som av hjälpföreningarna på olika sätt utanordnas, synnerligen noggrant kontrolleras under en allmänt rådgivande och stödjande verksamhet och sålunda utgöra ett välordnat och personligt utformat arbetslöshetsunderstöd. I detta sammanhang förtjänar ock betonas, hurusom den vid föregående riksdag genomförda sänkningen av arvodet för övervakning av villkorligt dömda vållat avbräck för flera bland de större och viktigare av landets skyddsföreningar. Av tjänstemän hos skyddsföreningar utövas ungefär en tredjedel av alla dylika övervakningsuppdrag, och ersättningarna härför ingå i de flesta fall till föreningens kassa. Hur obetydlig den berörda nedsättningen än kan synas — i regel från tre till två kronor i månaden för varje övervakning — har den dock medfört en i förhållande till föreningens omslutning betydande inkomstminskning. Sist men icke minst må framhållas, att allt medan understödsbehovet under lågkonjunkturen sväller, minskas avsevärt de gåvor, som till skyddsföreningarna inflyta från enskilda personer.

I utlåtande över motionen anför statsutskottet: 'Ehuru utskottet till fullo behjärtar de av motionärerna framförda skälen för en höjning av förevarande anslag, har utskottet dock av de motiv, Kungl. Maj:t anført, ansett sig icke kunna biträda motionärernas yrkande.'

Styrelsen, som redan i sina den 10 september 1931, den 29 augusti 1932 och den 14 september 1933 till Kungl. Maj:t ingivna underdåniga framställningar om bidrag till verksamheten för respektive budgetår anhållit om statsanslagets höjande från nu utgående 80,000 kronor till 100,000 kronor, ser sig nödsakad framhålla, att enligt styrelsens mening en förhöjning av anslaget till åtminstone sistnämnda belopp är oundgängligen nödvändigt, så framt det viktiga skyddsarbetet för de frigivna skall kunna upprätthållas i nödig utsträckning. Styrelsen tillåter sig i detta sammanhang erinra därom, att under det att bidragen från det allmännas sida för lindrande av arbetslösheten i allmänhet under de senaste åren höjts avsevärt, har statsanslaget till hjälp åt de frigivna, den kategori hjälpbehövande, som helt visst i särskild grad drabbats av arbetslöshetens tryck, icke ökats utan stannat vid omkring 16 procent av hela den kostnad, som för ändamålet av föreningarna utgives.»

Enligt vad Svenska skyddsförbundets sekreterare, byråchefen i fångvårdsstyrelsen Eric Wijkmark, upplyst är det ekonomiska läget för de föreningar, vilka utöva den mest omfattande verksamheten för hjälp åt frigivna m. fl. dylika nödställda, synnerligen svårt, och det är anledning befara att genomgripande och uppenbart skadliga inskränkningar av dessa föreningars verk-

samhet måste äga rum, därest ej ökade anslag ställas till samma föreningars förfogande. Sålunda har redan nu sedan något år tillbaka på grund av bristande medel någon person, som helt ägnat sig åt verksamheten såsom föreståndare för föreningen Skyddsvärnet i Stockholm, ej kunnat anställas, utan denna befattning har uppehållits av en vid centralfängelset å Långholmen anställt assistent, som i den mån hans tid det medgivit och mot en obetydlig ersättning av Skyddsvärnet utfört de synnerligen krävande uppgifter, vilka ankommit på föreståndaren att omhänderhava. Vidare har föreningen Skyddsvärnet i Göteborg förklarat, att föreningen inom den närmaste framtiden såge sig nödsakad att väsentligen inskränka sin hjälpverksamhet, därest icke snarast ökat anslag från Svenska skyddsförbundet komme föreningen till del. Slutligen har centralföreningen till stöd för frigivna, som i stor utsträckning bisträckt skyddsföreningarna med understöd, avsedda att utbetalas direkt till hjälpbehövande, fått sina för understödsverksamhet tillgängliga medel kraftigt minskade, dels till följd av de senaste årens mera intensiva hjälpverksamhet, som gjort att centralföreningens disponibla kapitalmedel konsumerats, dels ock på grund av minskade ränteinkomster från fångvårdens besparingskassas fonder. Svenska skyddsförbundets sekreterare fann det ytterst betänkligt, därest föreningarna i större utsträckning än hittills skulle bliva nödsakade att i brist på medel avvisa verkligt behövande hjälpsökande.

Då av det ovan sagda framgår, att ökat anslag till Svenska skyddsförbundet måste anses oundgängligen erforderligt, därest icke de till förbundet avslutna föreningarnas verksamhet skall allvarligen äventyras, vilja vi hemställa,

att riksdagen måtte till bidrag till Svenska skyddsförbundet för budgetåret 1935/1936 anvisa ett från i statsverkspropositionen upptagna 80,000 kronor till 100,000 kronor förhöjt extra anslag.

Stockholm den 16 januari 1935.

A. Åkerman.

Erik Anderson.

Edw. Larson.

K. G. Westman.

